

УДК: 339.5

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Духа М. В.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки підприємства і підприємництва
duha-mv@ukr.net*

Духа В. В.

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна*

Орієнтація національних товаровиробників на ринки високорозвинених країн є запорукою підвищення рівня конкурентоспроможності продукції національних товаровиробників, обумовлює можливості економічного зростання та досягнення високих соціальних стандартів. Необхідність формування нової архітектури української економіки, сучасних підходів до досягнення цілей розвитку, реалізації дієвих заходів економічного та соціального розвитку держави та шляхів ефективного й повноцінного входження національної економіки в систему світогосподарських зв'язків висвітлено у праці [7]. Важливе значення у поглибленні європейської інтеграції України має підписана Угода про асоціацію з ЄС, яка надала певні економічні переваги для суб'єктів підприємництва насамперед через зменшення нетарифних обмежень. Зокрема, для частини сільськогосподарської та харчової продукції ЄС і Україна застосовують безмитні тарифні квоти.

Українські підприємці-експортери активно використовують можливості безмитного експорту в рамках тарифних квот (основних та додаткових) для меду, обробленого зерна та борошна, оброблених томатів, виноградного соку, вівса, ін., а також квот через систему імпорتنих ліцензій (для пшениці, кукурудзи, ячменю, ін.). Проте, варто зазначити, що суб'єкти підприємництва за окремими видами діяльності вибирають експортні квоти вже в перші місяці кожного календарного року.

Суб'єкти підприємництва можуть і понад тарифні квоти експортувати продукцію до країн ЄС, проте обсяги експорту понад прописані квоти обкладаються ввізним митом, визначеним Митним тарифом ЄС. Зведена інформація про рівень використання безмитних тарифних квот Україною відображена на сайті Міністерства економіки України [5]. Також інформація щодо поточного стану використання безмитних квот ЄС Україною, інформація щодо наявного залишку квот відображена на сайті Європейської Комісії [4].

У 2019 р. українські експортери використали можливості 32 з 40 тарифних квот, 11 тарифних квот використано у повному обсязі та 2 використані більш ніж на 95 %. Повністю використано 11 тарифних квот на мед, цукор, виноградний та яблучний соки, кукурудзу, пшеницю, ячмінь, оброблені томати та крохмаль, вершкове масло, м'ясо птиці. Високий рівень використання тарифних квот на такі види продукції: продукти переробки солоду та крохмалю (99,9 %), оброблена продукція із зернових (99,5 %), яйця та альбуміни (84,5 %), солод та пшенична клейковина (90,3 %), ячмінь, ячмінне борошно та гранули (80,4 %), часник (78,6 %), висівки, відходи та залишки (72,3 %) [4; 5]

Важливо зазначити, що відповідно до умов зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, розмір окремих безмитних квот поступово збільшується. Зокрема, у 2019 р. було внесено зміни до Додатка I-A до Угоди про асоціацію в частині зміни зобов'язань Європейського Союзу щодо обсягів тарифних квот на м'ясо птиці в бік збільшення згідно Закону України «Про ратифікацію Угоди у формі обміну листами між Україною та Європейським Союзом

про внесення змін до торговельних преференцій щодо м'яса птиці та переробленого м'яса птиці, передбачених Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 05.12.2019 № 345-ІХ [3], що зробило можливим забезпечити збереження інтересів українських виробників м'яса птиці. З 1 лютого 2020 р. на підставі обміну листами між Україною та ЄС зазначена Угода про внесення змін до торговельних преференцій набула чинності.

Також раніше були збільшені безмитні квоти (більшість з яких почала діяти з 1 жовтня 2017 р.) на: мед (+ 2500 т в рік); ячмінну крупу, оброблене зерно та борошно (+ 7800 т); оброблені томати (+ 3000 т); виноградний сік (+ 500 т); овес (+ 4000 т); кукурудзу, кукурудзяне борошно та гранули (+ 625000 т); пшеницю м'яку, пшеничне борошно та гранули (+ 65000 т); ячмінь, ячмінне борошно та гранули (+ 325000 т). Також в рамках тимчасових торговельних преференцій ЄС скасував увізні мита на імпорту з України на такі промислові товари як: добрива, взуття, пігменти і препарати на основі діоксиду титану, мідні та алюмінієві вироби, електронна апаратура для відтворення зображення.

У цілому аналізуючи зовнішньоторговельний оборот України зазначимо, що з 2005 р. до 2014 р. обсяги імпорту перевищували обсяги експорту, відповідно сальдо зовнішньоторговельного балансу було від'ємним. У 2015 р. сальдо зовнішньоторговельного балансу набуло позитивного значення (0,61 млрд дол США), що обумовлено суттєвішим скороченням імпорту відносно скорочення обсягів експорту. Зменшення обсягів експорту та імпорту відбулося в основному через розірвання зовнішньоекономічних контрактів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України із Росією на тлі анексії Криму у 2014 р., військових дій на Донбасі. З 2016 р. експортно-імпортна динаміка погіршується, оскільки темпи росту імпорту переважають темпи росту експорту. У 2016 р. зовнішньоторговельне сальдо складало «мінус» 2,89 млрд дол США; у 2019 р. погіршилося до «мінус» 10,75 млрд дол США. Щодо торгових партнерів України, то за останні роки Євросоюз вийшов на перші позиції у зовнішньоторговельному обороті з Україною. На ринок ЄС у 2019 р. припадало понад 36% усього експорту. Навіть у складних економічних умовах, викликаних пандемією коронавірусу, у першому півріччі 2020 р. експорт товарів і послуг до країн Євросоюзу перевищив 10 млрд. дол. Це втричі більше, ніж експорт до другого найбільшого торгового партнера України – Китаю. Серед імпортерів української продукції у відсотковому відношенні у 2019 та 2020 рр. були: Європейський Союз – близько 40% у кожному з років, Китай – 11% та інші країни з меншою часткою. На сьогодні Євросоюз купує українські електродвигуни, генератори, трансформатори, акумулятори, кабельну продукцію і навіть трамваї. Втім у структурі експорту стабільно переважає продукція сільського господарства й харчової промисловості (див. детальніше [1; 2; 6]).

Для покращення зовнішньоторговельного балансу України, збільшення обсягів експорту, особливо високотехнологічного, можливостей виходу на ринки ЄС та інші ринки країн світу суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України необхідно сертифікувати свою продукцію згідно з відповідними стандартами. Окремі товаровиробники уже на сьогодні випускають конкурентоспроможну продукцію, тому, для отримання таких сертифікатів необхідно лише здолати «страхи» щодо завоювання зовнішніх ринків та пройти процедури на відповідність якості. Іншим товаровиробникам необхідно відслідковувати галузеві тенденції, модернізувати свої виробництва, впровадити техніко-технологічні, організаційні та ін. інновації. Такі новації обумовлять підвищення конкурентоспроможності товарів на внутрішньому ринку та об'єктивне витіснення імпортованих аналогів, а також можливості завоювання ринкових ніш на зовнішніх ринках.

Список використаних джерел

1. Диха М. В., Лямець І. А. Зовнішньоторговельна діяльність України: стан, проблеми, перспективи. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій*

промисловості. 2021. № 1 (23). С. 108–117.

2. Диха М. В. Трансформація економіки України за роки незалежності під призмою макроекономічної стабільності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2012. № 4, Т. 3. С. 72–77.

3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/345-IX#Text>

4. URL:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/quota_consultation.jsp?Lang=en&Year=2016&Status=&Offset=0&MaxSize=1000&Critical=&Origin=UA&Code=&Expand=true

5. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

6. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

7. Dykha M. Transformation of Ukraine in the global institutionalization system // Actual problems of modern science: [monograph: edited by Musial Janusz, Polishchuk Oleh, Sorokatji Ruslan]. Prepared at the Khmelnytskyi National University in cooperation with UTP University of Science and Technology, Poland: Bydgoszcz, 2017. P. 173–183.

УДК 658.1

КОНЦЕПЦІЯ VBM, ЯК ІНСТРУМЕНТ ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Джигалюк Д.В.,

*здобувач третього (освітньо-наукового PhD) рівня вищої освіти
dydyv1996@gmail.com*

*Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Миколаїв, Україна*

Фінансова діяльність підприємства та його забезпечення фінансовими ресурсами несе за собою вирішальний вплив на формування його вартості. Оптимізація структури пасивів має на меті зменшити затрати на залучення капіталу та створення сприятливого інвестиційного клімату шляхом поліпшення фінансової бази для успішної реалізації операційної та інвестиційної діяльності.

У сучасному світі однією із провідних тенденцій спрямування діяльності компанії, техніки аналізу, управлінських рішень та процесів на максимізацію вартості фірми спрямовані виступає підхід Value-based Management (VBM), або ж вартісно-орієнтованого управління.

Серед основних причин його виникнення виокремлюють:

- глобалізацію ринків капіталів за якої інвестори можуть віддати перевагу зарубіжним проектам, що є більш прибутковими;

- корпоративне управління, внаслідок якого власники або капіталодавці можуть вимагати звітності від керуючого апарату компанії задля контролю діяльності та виправданню високої оплати;

- заохочення виконавчого апарату підприємств до розуміння важливості оцінки та управління очікуваннями інвесторів з метою уникнення конкуренції та збереження робочого місця.

За теорією вартісного орієнтованого управління одним із головних аспектів є задоволення потреб усіх стейкхолдерів, як добробуту власників так і інших контрагентів, тобто постачальників, споживачів і персоналу, про що йдеться у роботах Г. І. Базецької, Л. Г. Суботовської, та Ю. В. Ткаченко.

У своїх дослідженнях вищевказані вчені проводять чітку паралель між вартістю бізнесу та максимізацією прибутку підприємства. Вони акцентують увагу на тому, що описуючи вартість максимізацією прибутку слід враховувати фактор часу, ступінь